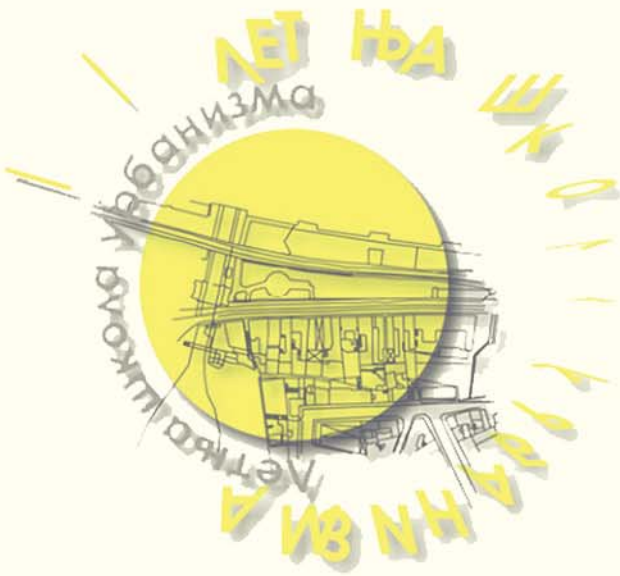
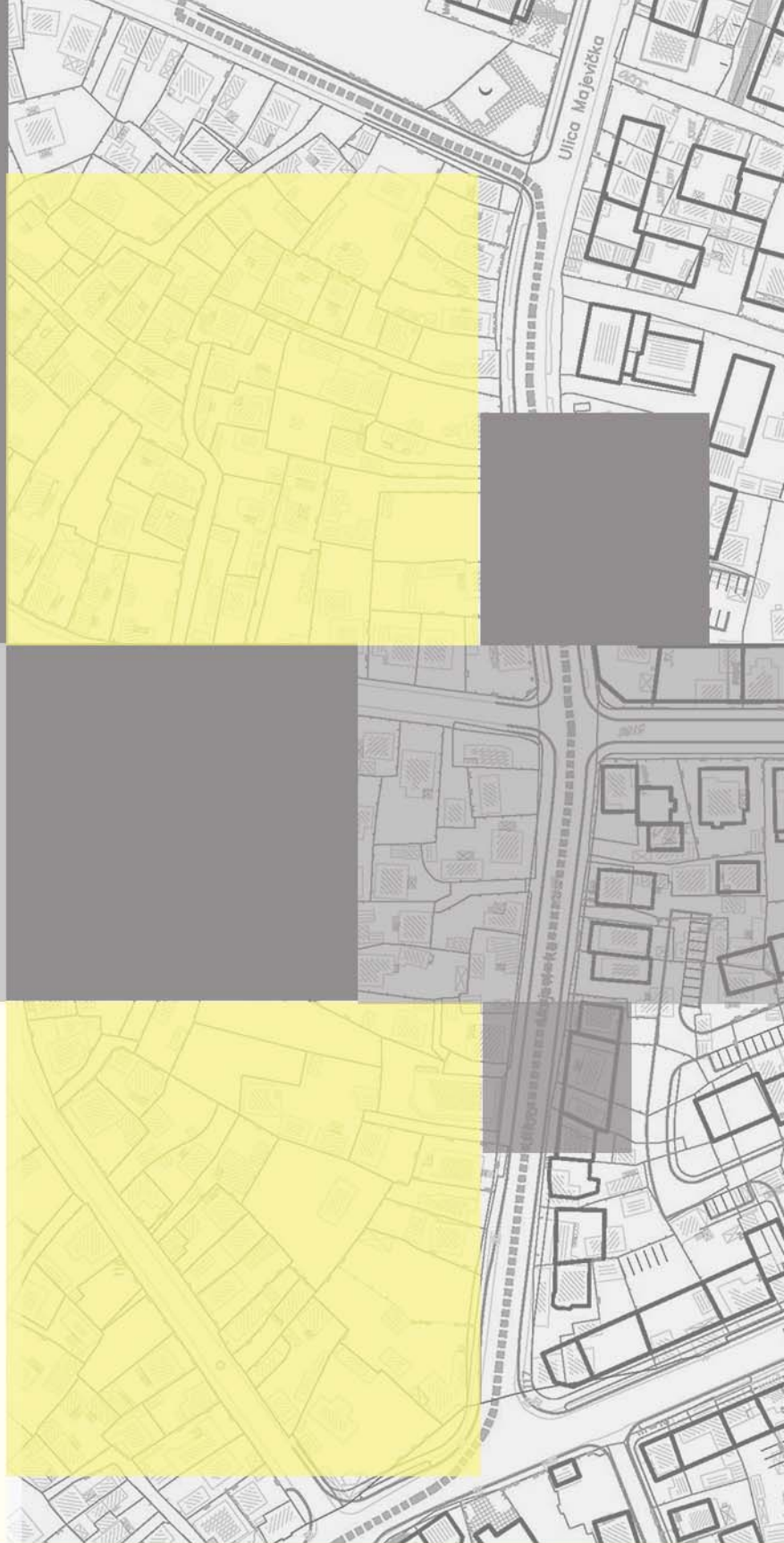

Уредници / Editors:
Др Александар Јевтић
Борко Драшковић

**I ИЗМЕНА ЗАКОНА О ПЛАНИРАЊУ И ИЗГРАДЊИ / II ГЕОСРБИЈА,
УРБАНА КОМАСАЦИЈА / III РАЗВОЈНИ КОРИДОРИ СРБИЈЕ И
ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ**

**I MODIFICATIONS OF LAW ON PLANNING AND CONSTRUCTION
II GEOSERBIA, URBAN LAND CONSOLIDATION / III DEVELOPMENT
CORRIDORS OF SERBIA AND SOUT-EASTERN EUROPE**

УДРУЖЕЊЕ УРБАНИСТА СРБИЈЕ
SERBIAN TOWN PLANNERS ASSOCIATION

РЕПУБЛИЧКИ ГЕОДЕТСКИ ЗАВОД
REPUBLIC GEODETIC AUTHORITY

ЈП "ДИРЕКЦИЈА ЗА ИЗГРАДЊУ И РАЗВОЈ ГРАДА" ДОО БИЈЕЉИНА
CITY DIRECTORATE OF CONSTRUCTION AND DEVELOPMENT
BIJELJINA

МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНО-СТРУЧНИ СКУП
14. ЛЕТЊА ШКОЛА УРБАНИЗМА

INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PROFESSIONAL CONFERENCE
14TH SUMMER SCHOOL OF URBANISM

I ИЗМЕНА ЗАКОНА О ПЛАНИРАЊУ И ИЗГРАДЊИ
II ГЕОСРБИЈА, УРБАНА КОМАСАЦИЈА
III РАЗВОЈНИ КОРИДОРИ СРБИЈЕ И ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ

I MODIFICATIONS OF LAW ON PLANNING AND CONSTRUCTION
II GEOSERBIA, URBAN LAND CONSOLIDATION
III DEVELOPMENT CORRIDORS OF SERBIA AND SOUT-EASTERN EUROPE

31 мај – 02. јун 2018.
May 31-June 2, 2018

Група аутора: I ИЗМЕНА ЗАКОНА О ПЛАНИРАЊУ И ИЗГРАДЊИ / II ГЕОСРБИЈА, УРБАНА КОМАСАЦИЈА / III РАЗВОЈНИ КОРИДОРИ СРБИЈЕ И ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ

Издавач: Удружење урбаниста Србије, Београд

За издавача: др Александар Јевтић

Уредници:

Др Александар Јевтић
Борко Драшковић

Рецензенти:

Проф. др Александра Ђукић
Др Злата Вуксановић Мацура
Доц. др Данијела Миловановић Родић, Архитектонски факултет Београд

Научни одбор:

Проф. др Александра Ђукић, Архитектонски факултет Београд, УУС
Др Александар Јевтић, председник Удружења урбаниста Србије
Др Бранкица Милојевић, декан Архитектонско-грађев.-геод. факултета, Бањалука
Др Ратка Чолић, GIZ AMBERO, Архитектонски факултет Београд
Др Драган Јевтић, Министарство за прост. уређ, грађевин. и еко. Републике Српске
Др Ђорђе Милић, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре
Др Божидар Манић, УУС, Институт за архитектуру и урбанизам Србије
Др Ана Никовић, Институт за архитектуру и урбанизам Србије
Доц. др Данијела Миловановић Родић, Архитектонски факултет Београд
Проф. др Дарко Реба, директор Депар. за архитектуру и урбанизам ФТН, Нови Сад
Проф. др Петар Митковић, декан Грађевинско-архитектонског факултета, Ниш
Доц. др Милена Динић Бранковић, Грађевинско-архитектонски факултет, Ниш
Проф. др Драган Коматина Архитектонски факултет Подгорица
Др Злата Вуксановић Мацура, САНУ, Географски инст. „Јован Цвијић“
Проф. др Луција Ажман Момирски, Архитектонски факултет, Љубљана
Проф. др Милена Крљеш, Деп. за арх. и урбанизам ФТН, Нови Сад
Мр Душан Минић, Удружење урбаниста Србије
Мр Миодраг Ференчак, Удружење урбаниста Србије
Мр Мирослав Вујатовић, Бања Лука
Др Верољуб Трифуновић, Удружење урбаниста Србије
Доц. др Драгутин Радосављевић, Удружење урбаниста Србије
Проф. др Весна Златановић Томашевић, Удружење урбаниста Србије

Организационо-програмски одбор:

Зоран Д. Јовановић, Удружење урбаниста Србије и Републички геодетски завод
Др Александар Јевтић, Удружење урбаниста Србије
Младен Петровић, Дирекција за изградњу и развој града Бијељина
Стеван Чукић, Дирекција за изградњу и развој града Бијељина
Пантелија Мићић, Дирекција за изградњу и развој града Бијељина
Милка Павловић, Рума, Удружење урбаниста Србије
Драгана Сиљановић Козодеровић, Сомбор, Удружење урбаниста Србије
Мирољуб Станковић, ЈП Завод за урбанизам Ниш
Марија Пауновић Милојевић, Инфоплан, Аранђеловац
Бранислав Антонић, Удружење урбаниста Србије
Гордана Ђилас, Нови Сад, Удружење урбаниста Србије
Татјана Симоновић, Чачак, Удружење урбаниста Србије
Мр Душан Минић, Крагујевац, Удружење урбаниста Србије
Славица Ференц, Шабац, Удружење урбаниста Србије
Јасна Ловрић, Нови Сад, Удружење урбаниста Србије
Марина Благојевић, Лепосавић, Удружење урбаниста Србије
Гордана Недељковић, Крушевац, Удружење урбаниста Србије
Ивана Јоксимовић, Лесковац, Удружење урбаниста Србије
Светлана Јаковљевић, Удружење урбаниста Србије

Технички уредник: Светлана Јаковљевић

Дизајн корица: Мирела Чукић

Тираж: 150 примерака

Штампа: ЛОГО доо, Бијељина

Година: 2018.

ISBN: 978-86-84275-40-2

ИЗДАВАЧ ЗАДРЖАВА СВА ПРАВА: РЕПРОДУКЦИЈА НИЈЕ ДОЗВОЉЕНА

САДРЖАЈ

I ИЗМЕНА ЗАКОНА О ПЛАНИРАЊУ И ИЗГРАДЊИ	1
<i>Доц.др Драган Јевтић</i> ЗАКОНОДАВНИ ОКВИР УРЕЂЕЊА ПРОСТОРА И ГРАЂЕЊА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ, ИСКУСТВА У СПРОВОЂЕЊУ	3
<i>Стеван Чукић, Бранка Благојевић, Пантелија Мићић</i> УРБАНИСТИЧКИ ПЛАНОВИ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	19
<i>Проф. др Бранкица Милојевић</i> РЕГУЛАТОРНИ ОКВИР ЗА ИНТЕГРАЛНО УРБАНО ПЛАНИРАЊЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	25
<i>Проф.др Ненад Липовац, Проф.др Светислав Поповић</i> НОВИ ЗАКони – СТАРЕ НЕДОРЕЧЕНОСТИ	33
<i>Мр Миодраг Ференчак</i> ДОБАР ГРАД И ЗАКОН О УРБАНИСТИЧКОМ ПЛАНИРАЊУ У СРБИЈИ	43
<i>Др Жаклина Глигоријевић, Ана Граовац</i> У СУСРЕТ РЕФОРМИ УРБАНИСТИЧКЕ РЕГУЛАТИВЕ У СРБИЈИ - ПРАКТИКУМ: КАКО ДО КВАЛИТЕТНОГ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА ПО МЕРИ ЛОКАЛНЕ УПРАВЕ	53
<i>Мр Душан Минић</i> СУСРЕТАЊЕ УРБАНИЗМА СА КРУПНИМ ДЕМОГРАФСКИМ ПРОМЕНАМА У СВЕТУ И СРБИЈИ	61
<i>Татјана Симоновић, Небојша Јелушић</i> ПЛАН ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ ИЗМЕЂУ СТРАТЕШКОГ И ДОКУМЕНТА ЗА НЕПОСРЕДНУ ПРИМЕНУ	71
<i>Др Злата Вуксановић Мацура, Ангелина Банковић</i> УРБАНИСТИЧКИ ПЛАНОВИ ГРАДОВА У СРБИЈИ: ПИТАЊЕ СТАТУСА КУЛТУРНОГ ДОБРА	81
<i>Др Жаклина Глигоријевић, Ана Граовац</i> ЗАКОНСКИ ОКВИР КАО ОСНОВ ЗА КВАЛИТЕТАН ПЛАН? ЛЕКЦИЈЕ О УПРАВЉАЊУ, ПЛАНИРАЊУ И КОМУНИКАЦИЈИ ИЗ 70 ГОДИНА ИСКУСТВА УРБАНИСТИЧКОГ ЗАВОДА БЕОГРАДА	91
<i>Др Верољуб Трифуновић, Лазар Мандић</i> РАЗВОЈ УРБАНИСТИЧКЕ СТРУКЕ У КРАГУЈЕВЦУ ТОКОМ ДВА ВЕКА МОДЕРНЕ ИСТОРИЈЕ СРБИЈЕ	99
<i>Др Наташа Чолић, др Омиљена Целебџић</i> ПРАКСА ПАРТИЦИПАТИВНОГ ПЛАНИРАЊА У СРБИЈИ - СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ	105
<i>Проф. др Весна Златановић Томашевић</i> ПРОСТОРНО И УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ	113
<i>Јелена Вељанчић</i> УРБАНИСТИЧКО И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ У ОКВИРИМА ПРЕЛАЗНОГ ПЕРИОДА У ПРОЦЕСУ ПРИБЛИЖАВАЊА ИЛИ ПРИКЉУЧЕЊА ЕУ	119
<i>Мара Ј. Јевтић</i> ИСТОРИЈА ПЛАНИРАЊА ГРАДОВА У СРБИЈИ – ОБЛАСТ ПЕЈЗАЖНЕ АРХИТЕКТУРЕ	127
II ГЕОСРБИЈА, УРБАНА КОМАСАЦИЈА	135
<i>Милена Ивановић., Немања Паунић, Србислав Станојловић</i> ИНВЕСТИЦИОНЕ МАПЕ – ТРЕНУТНИ СТАТУС И МЕХАНИЗМИ УКЉУЧИВАЊА У НИГП	137
<i>Немања Паунић, Милена Ивановић, Дарко Вучетић</i> ФУНКЦИОНАЛНОСТ ДИГИТАЛНЕ ПЛАТФОРМЕ И ЊЕНА ПРИМЕНА У УРБАНИСТИЧКОМ И ПРОСТОРНОМ ПЛАНИРАЊУ	145

<i>Ивана Штрбац, Дарко Вучетић</i> ГЕОСЕКТОР У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ – СТАТУС И ПЛАНОВИ.....	153
<i>Дарко Вучетић, Василија Живановић</i> ЗАКОН О НАЦИОНАЛНОЈ ИНФРАСТРУКТУРИ ГЕОПРОСТОРНИХ ПОДАТАКА – ЧИЊЕНИЦЕ И ПЛАНОВИ.....	163
<i>Зоран Стојановић</i> РГЗ – МОГУЋНОСТ УНАПРЕЂЕЊА ПОСТУПКА УРБАНЕ КОМАСАЦИЈЕ	171
<i>др Милена Динић Бранковић, Тања Обрадовић, Милица Игић, др Петар Митковић</i> УРБАНА КОМАСАЦИЈА КАО ИНСТРУМЕНТ РАЦИОНАЛНОГ КОРИШЋЕЊА ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА – ТЕОРИЈСКИ ОКВИР И ПОТЕНЦИЈАЛИ ПРИМЕНЕ НА ПРИМЕРУ ГРАДА НИША	187
III РАЗВОЈНИ КОРИДОРИ СРБИЈЕ И ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ.....	197
<i>Др Неда Живак, М.Сс Марко Иванишевић, М.Сс Марјан Марјановић</i> ЗНАЧАЈ КОРИДОРА VС ЗА ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ/ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	199
<i>Проф.др Велимир Шећеров, Проф.др Борислав Стојков, Проф.др Дејан Филиповић, Проф.др Богдан Лукић</i> ПЛАНСКИ ОСНОВ РЕГИОНАЛНОГ РАЗВОЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ – ПРОСТОРНИ ПЛАН РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ.....	205
<i>Проф.др Нусрет Мујагић</i> УКЉУЧИВАЊЕ ПРОСТОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ НА РАЗВОЈНЕ КОРИДОРЕ ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ СА ПОСЕБНИМ АКЦЕНТОМ НА ПОВЕЗИВАЊЕ СА СРБИЈОМ	213
<i>Зоран Кордић, др Александар Јевтић</i> СТУДИЈА МРЕЖЕ БИЦИКЛИСТИЧКИХ РУТА И БИЦИЛИСТИЧКИХ ЦЕНТАРА АП ВОЈВОДИНЕ	223
<i>Зоран Хебар</i> ВАЖНИЈИ КОРИДОРИ НА ПОДРУЧЈУ РЕПУБЛИКЕ ХРВАТСКЕ.....	231
<i>Милица Лазаревић, Проф. др Александра Ђукић, Бранислав Антонић</i> УРБАНА РЕГЕНЕРАЦИЈА ОТВОРЕНИХ ЈАВНИХ ПРОСТОРА СМЕДЕРЕВА	241
<i>Доц.др Данијела Миловановић Родић, Бојена Стојић</i> ИНТЕГРАЛНИ ПРИСТУП ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ ДУНАВСКОГ РЕГИОНА: ПРИКАЗ ПЕДАГОШКОГ МОДЕЛА И ОСТВАРЕНИХ РЕЗУЛТАТА – МАСТЕР ТЕЗА	253
<i>Ивана Савић, Проф. др Александра Ђукић, Бранислав Антонић</i> УРБАНА РЕГЕНЕРАЦИЈА БРАУНФИЛД ЛОКАЦИЈА: СТУДИЈА СЛУЧАЈА ГРАДА СМЕДЕРЕВА И КОМПЛЕКСА СТАРЕ ЖЕЛЕЗАРЕ.....	263
<i>Вања Вујановић, Проф. др Александра Ђукић, Бранислав Антонић, Јелена Марић</i> БРАУНФИЛД РЕГЕНЕРАЦИЈА КРОЗ УВОЂЕЊЕ КРЕАТИВНИХ ИНДУСТРИЈА: СТУДИЈА СЛУЧАЈА ИНДУСТРИЈСКЕ ЗОНЕ „ГОДОМИНСКО ПОЉЕ“ У СМЕДЕРЕВУ	273

Вања Вујановић
Проф. Др Александра Ђукић
Бранислав Антонић
Јелена Марић^{1,2}

БРАУНФИЛД РЕГЕНЕРАЦИЈА КРОЗ УВОЂЕЊЕ КРЕАТИВНИХ ИНДУСТРИЈА: СТУДИЈА СЛУЧАЈА ИНДУСТРИЈСКЕ ЗОНЕ „ГОДОМИНСКО ПОЉЕ“ У СМЕДЕРЕВУ

Пост-социјалистичка транзиција крајем 20. века довела је до кризе индустрије широм источне Европе, у чијим се градовима срећу бројни напуштени индустријски комплекси са одређеним еколошким оптерећењем, познати као браунфилд локације. Услед масовности браунфилда, њихова регенерација је кључ по даљи развој ових градова. Поред тога, индустријска архитектура често представља и наслеђе друштвеног и техничког напретка из времена свог настанка. У оваквим случајевима предност при регенерацији треба дати очувању индустријског наслеђа кроз нове намене и садржаје. Сходно савременом пост-индустријском развоју, креативне индустрије су посебно пожељан начин браунфилд регенерације. У овом истраживању ће концепт регенерације браунфилда кроз креативне индустрије бити примењен на индустријској зони „Годоминско поље“ у Смедереву. Ова зона има изванредне услове регенерације, пошто се налази близу градског језгра и културног наслеђа и уз Дунав, али је овај потенцијал потпуно неискоришћен. Због тога је предложено истраживање спроведено поређењем локалног контекста у Смедереву, са нагласком на приказ индустријског и културног наслеђа са теоријским поставкама и примерима добре праксе по питању урбане регенерације кроз увођење креативних индустрија.

Кључне речи: Урбана регенерација, браунфилд, индустријско наслеђе, креативне индустрије, Смедерево

The post-socialist transition in the late 20th century has led to the crisis of industry across Eastern Europe, in whose cities one can find many abandoned industrial complexes with a certain ecological burden, known as brownfield sites. Due to the massive nature of Brownfield, their regeneration is the key to the further development of these cities. In addition, industrial architecture often represents the legacy of social and technical progress from the time of its creation. In such cases, priority in regeneration should be given to the preservation of industrial heritage through new purposes and contents. In line with contemporary post-industrial development, creative industries are a particularly desirable way of brownfield regeneration. In this research, the concept of regeneration of brownfield through creative industries will be applied in the industrial zone "Godominsko polje" in Smederevo. This zone has excellent conditions for regeneration, since it is located near the city centre and cultural heritage sites and along the Danube, but this potential is completely unused. Therefore, the proposed research was conducted by comparing the local context in Smederevo with an emphasis on the presentation of industrial and cultural heritage with theoretical settings and examples of good practice in the field of urban regeneration through the introduction of creative industries.

Key words: Urban regeneration, brownfield, industrial heritage, creative industries, Smederevo

¹ Вања Вујановић, инж.арх., студент друге године мастер студија Интегрални урбанизам на Архитектонском факултету у Београду, vujanovicvanja@yahoo.com
Др Александра Ђукић, дипл. инж. арх., ванредни професор Архитектонског факултета у Београду, adjukic@afrodita.rcub.bg.ac.rs
Бранислав Антонић, дипл. инж.арх., асистент Архитектонског факултета у Београду, antonic83@gmail.com
Јелена Марић, дипл. инж.арх., асистент Архитектонског факултета у Београду, jelena.maric1989@yahoo.com

² Овај рад је урађен је за потребе међународног научног пројекта „DANURB: DANube Urban Brand“, финансираног од стране Европске уније у оквиру INTERREGDanube програма прекограничне сарадње у подунавској регији.

1. УВОД

Промена друштвеног уређења у Централној и Источној Европи довела је до краја контролисаног и уређеног социјалистичког система и најавила улазак у турбулентну пост-социјалистичку транзицију. Њени примарни циљеви подразумевали су: остварење политичког плурализма, успостављање демократског друштва и увођење тржишне економије (Nedućin, 2014). Процес транзиције у Србији се јавио под изузетно специфичним политичким и друштвено-економским околностима и са великим закашњењем, иако је увођење економских реформи чији је циљ био формирање стратегије развоја тржишне привреде у Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији (СФРЈ) започело још 1950-их година. Он је посебно тешко погодио индустрију. Дobar део инфраструктурних и производних постројења у периоду транзиције изгубио је своју намену. Током 1990-их година започиње трансформација друштвеног капитала у акцијски, што се одразило на даљи развој индустрије. Након појачане инвестиционе активности уследила је приватизација методом јавног тендера (Tufegdžić, 2014). У много случајева она се показала неуспешном, што је у просторном смислу оставило бројна индустријска постројења без намене и одржавања, па су временом почела пропадати.

Узроци појаве великог броја напуштених производних комплекса у градовима Србије односе се на интензивну деиндустријализацију привреде, с разликом што су значајан допринос у овом контексту дале и недовршене или заустављене приватизације и ликвидације великих индустријских предузећа. Тема ревитализације браунфилд локалитета је у нашој земљи тек недавно покренута. Један од проблема везаних за браунфилд локације јесу нерегулисани власнички односи који представљају најчешћу препреку у развоју индустријског наслеђа. Искуство у земљама у транзицији доказује да браунфилд разара социјално ткиво градова, њихов идентитет и социјалну и културну физиономију. Браунфилд говори о (не)активности и немару градске управе. Данас јачање економских капацитета општина, градова или региона подразумева и истовремено јачање социјалне кохезије и квалитета друштвеног и културног миљеа (Stojkov, 2008).

Градови попут Смедерева који се сврставају у градове средње величине током 1970-их и 1980-их година задесили су се у процесу урбанизације. Потребно је нагласити квалитет урбане средине и живота који су понуђени у мањим градовима. Након друштвених промена, тачније процеса транзиције, некадашњи ресурси у виду јаке производње и стабилне индустрије доживели су свој суноврат.

Предложени рад тежи да понуди одговор на ове негативне процесе кроз развој креативних индустрија као мотора урбане регенерације браунфилд подручја. Основни циљ рада је да се покажу и објасне модели урбане регенерације путем креативних индустрија за градове средње величине попут Смедерева, који је изабрано као истраживачки полигон. У складу са тим, поред браунфилд локација, предмет овог рада су и креативне индустрије које се у последњих неколико година све више укључују и повезују са процесима урбане регенерације кроз увођење креативних грана индустрије које имају високу позицију на тржишној лествици. „Креативност је тренутно пресудни извор предности на тржишту“ (Florida, 2002). Како на глобалном, тако и на националном нивоу креативне индустрије појединих земаља представљају значајне генераторе њиховог економског развоја.

2. ТЕОРИЈСКА ПОСТАВКА

Почетни елемент истраживања је утврђивање кључних појмова и њихових међусобних односа:

Урбана регенерација - Развој физичке структуре града огледа се кроз успешну урбану регенерацију и одрживо планирање урбаног развоја. Урбана регенерација је комплексан процес и укључује више аспеката, при чему су основни: физички, друштвени, еколошки, социолошки и економски (Vaništa Lazarević, 2010). Примарни задатак урбане регенерације је да одговори на сложену динамику савременог урбаног живота и питања ревитализације главних урбаних функција. Социјална кохезија и разноликост имају примарно место у том процесу. Колаборативни третман претходних аспеката подстиче урбану регенерацију и уједно одрживост физичке структуре града као њене базичне компоненте. Она као таква представља свеобухватне и интегрисане визије и акције које доводе до решавања урбаних

проблема и има за циљ да доведе до трајног побољшања у економском, физичком, друштвеном и еколошком стању области која је подложна промени.

Тренд регенерације градског простора кроз различите пројекте културне обнове започео је 1970-их као последица деиндустријализације, комерцијалне, субурбанизације и стварања све веће тржишне конкуренције између градова развијених земаља, а посебно је био изражен након 1985. године, када је успостављена институција Европске престонице културе. Култура је у том контексту схваћена као комбинација традиционалног и савременијег значења, обухватајући како материјалне аспекте (грађевине, јавне просторе, урбано окружење, итд.), тако и оне нематеријалне, попут вредности, понашања, веровања и животног стила градског становништва (Vaništa Lazarević, 2010).

Браунфилд локација - Процес транзиције економског система и друштва утицао је на промене у процесу територијалног развоја индустрије и појаву недовољно коришћених и запуштених локација у градском ткиву. Појам *браунфилда* у широкој је употреби, међутим не постоји јединствена дефиниција. Углавном је успостављено значење у оквиру одређене државе. Међутим, сам појам је релативно нов, а његова присутност у последњих двадесет година доминантно је у америчком и европском контексту (Stojkov, 2008). У европском контексту постоји низ дефиниција и тумачења, при чему је најраспрострањенија она предложена од стране радне групе CLARINET (*Contaminated Land Rehabilitation Network for Environmental Technologies*), која гласи: „браунфилди су локалитети који су предходно били под утицајем њиховим корисника и околног подручја, који су занемарени или недовољно искоришћени, који могу имати могуће проблеме с неодржавањем, који се налазе углавном у развијеним урбаним подручјима и који захтевају интервенцију којом би се вратили у корисну употребу“ (EU CLARINET, 2002).

Пад индустријске производње довео је до ликвидације одређених привредних субјеката, деградације индустријских грађевина те нових облика организовања индустријске производње. Иновације у саобраћају, грађевинарству, производњи, негативни утицај на животну средину, глобалне климатске промене, укидање индустријских зона у структури градова итд. утицало је на процес настанка браунфилда и уједно потребу за радикалним трансформацијама физичких урбаних структура.

Одржива браунфилд регенерација претвара уништене површине и просторе у нове атрактивне, инклузивне, мултифункционалне амбијенте, унапређујући карактер места и поштујући специфичности локалне средине. Уништено индустријско наслеђе препознато је као велики потенцијал за развој нових места социјалних процеса и атрактивних физичких структура високих еколошких, културних и визуалних вредности. Циљеви браунфилд регенерације су развој нових могућности, подстицај економског раста, оснаживање заједнице, еколошко унапређење, културни просперитет, промовисање нових модела вредности средине итд.

Креативне индустрије - Савремена схватања развоја почивају на интегрисаној економији, која подразумева балансирано повезивање културних делатности и индустријских сектора. Многи аутори ово повезивање називају креативном економијом, у којој су нове идеје и њихова креативна примена кључне за обликовање перформанси развоја. Како на глобалном, тако и на националном нивоу креативне индустрије појединих земаља представљају значајне генераторе њиховог економског развоја (Mikić, 2008). Различите делатности унутар креативних индустрија показују различит ниво зарада. На пример, на врху лествице најпрофитабилнијих делатности налазе се дизајн, визуелне уметности и кинематографија, док најслабије зараде у оквиру посматраних сектора, показују сценско-музичке делатности и рекламирање. (Hartli, 2007) У том смислу, сасвим је извесно да креативне индустрије постају важан економски оквир за глобалну економију која се преображава од производње роба и услуга у „производњу“ културног искуства/доживљаја.

Идеја о креативним градовима говори о томе како се поједини градови могу развијати захваљујући креативним ресурсима. Ричард Флорида (Florida, 2002) креативним градовима назива места у којима су видљиве позитивне промене у друштвеним и економским процесима, места која одишу аутентичношћу, која су отворена за нове идеје, у којима је богат културни живот и у којима је велика концентрација креативних стваралаца. То су места у којима је окружење такво да доприноси иновацијама, стварању новог знања и мобилизацији креативних ресурса. Због тога је један од значајних елемената шире стратегије стварања креативних градова развој креативних индустрија или одређених сектора и њихова промоција на међународном плану. Познати међународни саветник за

пројекте у области културе, Роберт Палмер тај развој види кроз модел стварања креативних кластера, односно кроз повезивање субјеката (организација, институција, појединаца итд.) (Mikić, 2008). Општа идеја на којој се заснива приступ креативним индустријама јесте веровање да уметност и култура поново могу учинити градове погодним за живот. Креативне индустрије могу обезбедити нову економску основу и допринети престижу, привлачности и имиџу градова, стога се оне све више посматрају као инструмент урбаног планирања и стратегије развоја градова.

Повезивање дизајн активности и индустријских сектора довело је до успостављања нових и комплекснијих пословних односа, а њихова динамика, разноликост и испреплетаност говоре да се у глобалним оквирима може говорити о развоју индустрије дизајна. У многим истраживањима термин индустрија дизајна се користи у ширем значењу како би се указало на динамичну спрегу између предузећа, креативних предузетника и индивидуалних стваралаца који учествују у развијању, стварању и употреби дизајна.

Слике 1 и 2 - Креативни дистрикт у Естонији (извор:<https://www.silverkris.com/discover-estonias-creative-district-art-design-nightlife/>)

3. УЗОРНИ ПРИМЕР -СТРАТЕГИЈА УРБАНОГ РАЗВОЈА КРОЗ КРЕАТИВНЕ ИНДУСТРИЈЕ ГРАДА РУБЕА, ФРАНЦУСКА

Контекст - Рубе (фра. *Roubaix*) је индустријски град у североисточној Француској, смештен уз границу са Белгијом. Број становника је 95.866, Заједно са оближњим градовима Лил, Вилнев д'Аск и Туркоан, чини агломерацију са око милион становника. Рубе се налази у једној од неколико познатих индустријских регија у Француској (Maria & Ine, 2009). Градском привредом преовлађивала је индустрија прераде вуне. Као што је типично за текстилне центре, у урбаном градском ткиву било је испуњено индустријским погонима текстилне индустрије. Иако је индустрија била снажно погођена светским ратовима и депресијом, проблем се није јавио све до 1970-тих када је производња почела да слаби пред спољном конкуренцијом других тржишта која су се налазила у близини. Продавнице, као и фабрике су биле затворене, а градски центар је био у изразитом опадању. Тржиште стамбених и пословних објеката се урушило (Maria & Ine, 2009).

Циљеви и локална шема регенерације - Град је густо изграђен, садржи мешавину индустријских објеката, браунфилд локација, стамбених улица из 19. века. Почетком 1990-их то је постало веома девастирано подручје. Град је имао врло лошу социо-економску слику, лоше становање, високу незапосленост, малу куповну моћ купаца и малу понуду. Овакво стање је захтевало вишеструку и интегрисану регенерацију кроз стратегију за решавање проблема. Укупна шема, коју је водила општина Рубеа под вођством градоначелника од 1994. године фокусирала се на (Maria & Ine, 2009):

- 1) обнављање економске основе града;
- 2) довођење малопродаје у центар града и тиме његово претварање у дестинацију за куповину;
- 3) стварање сигурног и атрактивног јавног простора и промовисање архитектуре града и културног наслеђа;
- 4) развој културног програма за промоцију локалног наслеђа и друштвене кохезије и привлачење посетилаца; и

5) унапређење стамбеног фонда, бенефиција постојећих рањивих група и привлачење нових становника

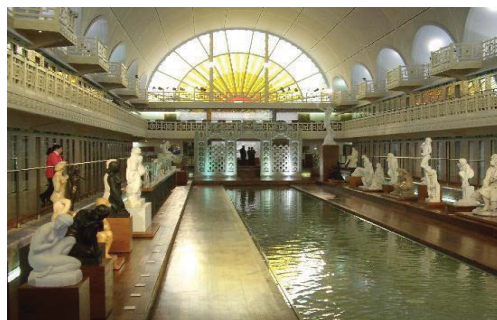
Сама шема је била комплексна, јер је обухватала физичке, економске, социјалне и културне аспекте који су основа за урбану регенерацију, а водећи циљ шеме је био да се поново стекне поверење приватног сектора и да он има могућност за своје инвестиције.

Велика важност додељена је промени имиџа града кроз понуду различитих садржаја одређеним креативним интересним групама и постављањем културе као средишта регенерације, али не у својству луксузног додатка - јер је култура суштина живог града.

Обнова градске економије - Кључни елемент у обнови економије Рубеа је било увођење слободних зона, тачније зона без пореза. Цео центар града проглашен је 1997. године за слободну зону. То је омогућило новим компанијама да добију изузеће или делимично изузеће, у року од пет година од пореза на добит, порез на корпорацију и порез на имовину. Како велика (масовна) производња више није била могућа, пружене су могућности за иновативне или техничке текстилне производе кроз пружање подршке у пољима истраживања, образовања, дизајна, производње и маркетинга објекта. Локална самоуправа је подржала неколико иницијатива за подстицање специјалних текстилних предузећа. Поново су учествовале фирме подстакнуте да запошљавају домаће људе, укључујући оне из угрожених група.

Развијање културне стратегије - Оживљавање културног живота и физичког изгледа града био је једнако важан. Кључни елемент у регенерацији била је стратегија која је помогла у побољшању слике и идентитету града и тако подстакла кохезију и учешће. Такође култура је пружила могућности за промоцију индустријског града из прошлости и за смањење социјалних и етничких подела.

Први од водећих културних пројеката је „La Piscine“, где је некадашњи базен након регенерације постао садашњи национално признати Музеј уметности и индустрије (фр. *La Piscine-Musée d'Art et d'Industrie André Diligent*) (Сл. 2 и 3). Други пројекат је „La Condition Publique“ (Сл. 4 и 5) – објекат који је првобитно коришћен за чување и тестирање текстилних материјала, а сада је пренамењену фабрику културе. У објекту се налазе позоришна/концертна сала, изложбени простор, студији за снимање звучних ефеката и радни простор предвиђен за мануфактурну производњу у области креативних индустрија. Приметно је повећана потражња станова у околини ова два објекта и отварање локалних продавница и осталих пратећих садржаја. Око „La Condition Publique“ развила се модна четврт за младе дизајнере која је повезана са локалним колеџом за текстилни дизајн.

Слике 3и 4 - базен пре регенерације и након регенерације (извор:<https://goo.gl/fpeH9>)

Слике 5 и 6 - унутрашњост објекта „La Condition Publique“ (извор:<https://goo.gl/3feCcd>)

4. ИСТРАЖИВАЧКИ ПОЛИГОН – СМЕДЕРЕВО

Смедерево је град и седиште Подунавског округа. Налази се на обалама Дунава у североисточном делу Србије. Град има око 65.000 становника, а шире подручје града Смедерева има 108.209 становника.

Развој индустрије - Почетак развоја индустрије у Смедереву везује се за оснивање акционарског друштва САРТИД 1913. године, чији је циљ био стварање услова за искоришћавање рудних богатстава Србије. Након рата, 1922. године, друштво је изградило фабрику за поправку железничких пруга, мостова, путничких и теретних вагона и локомотива. Касније у периоду од 1924. до 1950. на том месту је радило и бродоградилште, изграђене су и ваљаоница лима и ваљаоница гвожђа. Улагани су напори да се град индустријализује и стамбено изгради. Тако је 1923. године основана фабрика „Металор“ или „Фармер“, данас позната као „Милан Благојевић“. У овом периоду индустријска зона пренета је већим делом у поље Годомин, источно од тадашњег града (Pavlović, 1980).

Након Другог светског рата покренути су значајни инвестициони радови који су се развијали на основу скице генералног урбанистичког плана града. Вршила се реконструкција постојећих и изградња нових индустријских постројења. Како је индустрија захтевала нове раднике, њихово досељавање довело је до стамбених проблема које је требало решити. Свака од претходних епоха имала је велики утицај на формирање урбане матрице града, али је период социјализма захтевао најкомплексније промене. У овом периоду остварен је најдубљи социо-економски преображај који се огледа у напретку становања (Pavlović, 1980).

Развој железнице - Развој железнице везује се за период друге половине 19. века, када је по захтеву европских сила изграђена железничка пруга Београд-Врање, изграђен је и део железничке пруге Смедерево-Велика Плана. Отварањем ове пруге настало је ново поглавље у развоју града. Ипак, у случају Смедеревске тврђаве нова железница у непосредној близини могла се означити и као ограничење. Железница ју је са две стране обухватила својим крацима. Сем саме железничке станице и ложионице код тврђаве, она се повезана са старом и новом железаром. Појава железнице привремено је изазвала застој у трговини и несташницу новца, проузроковала је смањен је увоз и извоз добара, али је ипак развој железничког саобраћаја допринео дугорочном привредном развоју града.

Слика 7 - Индустријска зона у Годоминском пољу Смедерево
(извор: <http://srbijauslici.blogspot.rs/2015/03/smederevo-iz-vazduha.html>)

4.1. Приказ планске документације

Истраживање планских докумената обухвата:

- 1) Просторни план Града Смедерева,
- 2) Генерални урбанистички план Смедерева и
- 3) План генералне регулације индустријске зоне Смедерева.

Анализа планских докумената приказана је кроз три теме кључне за процес урбане регенерације: саобраћај, индустрија и образовање.

Документ	Теме унутар документа		
	Саобраћај	Индустрија	образовање
Просторни план града Смедерева 2010-2015-2020	Добра покривеност теме	Добра покривеност теме	солидна покривеност теме
Генерални урбанистички план Смедерева	Добра покривеност теме	Добра покривеност теме	Добра покривеност теме
План генералне регулације за подручје индустријске зоне Смедерева	Добра покривеност теме	Добра покривеност теме	Тема није третирана

1/ добра покривеност теме - представља вредност у којој документ потпуно третира тему

2/ солидна покривеност теме - представља вредност у којој документ делимично третира тему

3/ тема није третирана

Слика 8 – Покривеност тема у планским документима (Аутор: В. Вујановић)

5. КРЕАТИВНЕ ИНДУСТРИЈЕ

Концепт креативног града - Креативни град је осећање да се нешто дешава или се може дешавати у граду, осећање покрета и енергије која је присутна у граду. Овакав приступ није базиран на рационалности и економском приступу, већ у себи садржи неопипљивост чулног доживљаја града, које произилази из искуства које град пружа људима (Reis & Kageyama, 2009). Креативни град је „град који успева да исприча причу о себи“ (Verhagen, 2009). Успешно решавање и превазилажење проблема су друга карактеристика креативног града. Самим тим, такав град се сам константно иновира и мења. Ово је заправо кључна компонента креативног града – „да генерише динамичне и разноврсне одговоре, односно да „култивише способност управљања променама“ (Melguizo, 2009).

Према мишљењу теоретичара Лернера (Lerner, 2009) креативни град је град повезивања и комуникације и то не само између људи, већ и између људи и простора. Повезивање идеја и увида о граду је суштинска одлика кад се говори о идентитету града, где је важно разумети прошлост да би се изградила најбоља могућа будућност града. Креативни град на овај начин повезује економске и друштвене актере и тада се удвостручује динамика повезаности људи и простора.

Хоукинс (Howkins, 2002) у својој књизи „Креативна економија“, каже да се на овај начин град повезује са својом креативном екологијом, а промовисањем елемената социо-културног екосистема добија се продуктивни екосистем.

Креативни град је магнет не само за посетиоце и туристе, већ пре свега за такозвану креативну класу људи. Креативни градови су они који стимулишу своју средину да буде атрактивна за све људе, а не само за клијенте који се смењују и не представљају већину оних људи који користе град стално (Florida, 2002).

Данас, многи градови у својим плановима, стратегијама користе овај концепт, обично проширен или фокусиран на неку од предности или потребу урбане регенерације. Тако градови широм света, да би повећали своју атрактивност и конкурентност, своје потребе да унапреде инфраструктуру, услуге, своју еколошку средину, своје социјалне и економске услове пакују у иницијативе које су у суштини верзије креативног града, попут: одрживи градови, зелени градови, дигитални градови, интелигентни, паметни, градови догађаја итд.

Креативна класа као покретач креативности града - Креативну класу чине сви они који за живот зарађују креативним пословима. Под креативношћу се при томе мисли на послове који захтевају барем и најмању дозу креативности. Главна теза Р. Флориде јесте да потенцијал за креативност лежи у свакоме, само је питање друштва хоће ли омогућити својим припадницима да изразе ту креативну снагу. Истраживања која је Р. Флорида спровео са сарадницима у бројним америчким градовима показују да су људи који се баве креативним

пословима задовољнији, више зарађују и спремнији су за заснивање породице (Florida, 2002).

Принципи спровођења мера креативног града– Креативни град треба да се фокусира на потенцијал својих креативних индустрија, као што се сматра да град треба да се концентрише на оно што га чини јединственим. Уметност и културни центри не чине град креативним, већ је потребна креативна средина. Креативна средина се постиже повезивањем мрежа објеката и институција са социјалним мрежама сачињених од људских интеракција (Landry, 2000).

Табела 1: принципа креативног града са њиховим карактеристикама (извор: аутор В. Вујановић)

ПРИНЦИПИ	КАРАКТЕРИСТИКЕ
Политичког и јавног оквира	<ul style="list-style-type: none"> • Стратешки оријентисана у складу са интересима грађана • Подстицај комуникације у свим секторима
Разноврсност, разноликост, виталност и експресија	<ul style="list-style-type: none"> • Богатство активности у уметности • Добра средина за развој креативних индустрија • Однос са природним окружењем
Отвореност, толеранција, поверење и приступачност	<ul style="list-style-type: none"> • Разумевање и интеркултурални дијалог
Предузетништво, истраживање и иновације	<ul style="list-style-type: none"> • Индустријска култура која поштује експериментисање и истраживање • Простори за брзу реализацију идеја
Стратешко вођење идеја и визија	<ul style="list-style-type: none"> • Доступност лидера • Дубока свест о актуелним трендовима, новим догађајима и њиховим последицама
Развој талената и учење	<ul style="list-style-type: none"> • Креативна места вреднују учење и знање • Едукативне институције теже да буду најбоље са високо квалификованим предавачима
Комуникација и умрежавање	<ul style="list-style-type: none"> • Унутрашња и спољашња повезаност, физичка и виртуелна
Простори и његови корисници	<ul style="list-style-type: none"> • Мреже објеката и институција и социјалне мреже
Квалитет живота	<ul style="list-style-type: none"> • Осећај сигурности • Низак степен криминала и насилности • Могућност становника да живе и раде у свом граду
Професионализам и ефективност	<ul style="list-style-type: none"> • Високо квалитетан рад • Повољни услови за развој експерата

6. ЗАКЉУЧАК

Предмет овог истраживања је процес урбане регенерације браунфилд локација увођењем креативних индустрија у оквиру постојеће индустријске зоне Смедерева. Спровођењем овог истраживања, поређењем локалног контекста Смедерева са принципима креативног града и примерима добре праксе, долази се до закључка да изабрана локација „Годоминско поље“ може искористи своје просторне капацитете и погодне услове. Културно-историјско и индустријско наслеђе, као и идентитет града, увођењем креативних индустрија неће бити нарушен, већ ће имати добар однос са природним окружењем. Близина полигона језгру града захтева стратешки приступ његовом развоју у служби повећања квалитета живота у граду и подизања културне свести његових становника. Нова креативна средина, такође, пружа нове могућности у оквиру едукације, повезивањем постојећих едукативних институција са новим индустријама, улагањем у њихово учење и напредак, тиме обезбеђује услове за живот и рад креативних појединаца у овом граду, као и за долазак високо образованих креативних експерата из других средина. Све ово утиче на повећање друштвене кохезије, ствара осећај припадности креативној класи, повећава толеранцију, што доприноси интеркултуралности града, повећавањем друштвеног стандарда, смањује стопу криминала и чини да се становници осећају безбедније. У колико би се у овој зони града извршила активација простора увођењем креативних индустрија, град би подигао своје стандарде и постао нови центар културних дешавања и едукације у области културе и уметности.

7. РЕФЕРЕНЦЕ

- Vaništa Lazarević, E. (2010). Urbana obnova, regeneracija i brownfield. U M. Bajić Brković (Ur.), *Kreativne strategije za održivi razvoj gradova u Srbiji* (str. 51-69). Beograd: Arhitektonski fakultet.
- EU CLARINET: *Brownfields and Redevelopment of Urban Areas, A Report from the Contaminated Land Rehabilitation Network for Environmental Technologies - Working Group 2001*, Umweltbundesamt, Vienna, 2002.
- Laundry, C. (2000) *The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators*. London: Earthscan Publications
- Lerner, J. (2009). Every City can be a Creative City. In A. C. Reis, & P. Kageyama, *Creative City Perspectives* (pp. 31-36). São Paulo: Garimpo de Soluções & Creative Cities Productions
- Maria, L. & Ine, W. (2009). Unloved Industrial Heritage as a Motor for Urban Regeneration. *ICOMOS Conservation of 20th Century Heritage Conference: (Un)loved Modern Conference*, Sydney 7-10 July 2009. Sydney: Kelly, I.
- Melguizo, J. (2009). Medellin, a Creative City. In A. C. Reis, & P. Kageyama (ur.), *Creative City Perspectives* (pp. 37-42). São Paulo: Garimpo de Soluções & Creative Cities Productions.
- Mikić, H. (2008). *Kreativne industrije, dizajn i konkurentnost : proaktivni pristup*. Beograd: Centar za Evropske integracije Srbija- CEI.
- Nedučin, D. (2014). *Postsocijalistički grad – promena društvene i prostorne strukture novog sada u periodu tranzicije*. Novi Sad: autorski reprint.
- Pavlović, L. (1980). *Istorija Smedereva u reči i slici*. Smederevo: Muzej u Smederevu.
- Reis, A. C. & Kageyama, P. (2009). *Creative City Perspectives*. São Paulo: Garimpo de Soluções & Creative Cities Productions.
- Stojkov, B. (2008). Oživljavanje braunfilda. In K. Danilović, B. Stojkov, S. Zeković, Ž. Gligorijević, & D. Damjanović (ur.), *oživljavanje braunfilda u Srbiji: Priručnik za donosiocel odluka i profesionalce* (pp. 53-60). Beograd: PALGO centar.
- Florida, R. (2002). *The Rise of the Creative Class*. New York: Basic Books.
- Hartli, D. (2007). *Kreativne industrije*. Beograd: CLIO.
- Howkins, J. (2002). *The Creative Economy: how People Make Money from Ideas*. London: Penguin Books.
- Christopher Cadell, N. F. (2008). *Regeneration in European Cities: Making Connections*. York: Joseph Rowntree Foundation.

Планови :

- *Просторни план Града Смедерева 2010-2015-2020*. Сл. лист општине Смедерево, бр. 6/2005. преузет 26.2.2018. са <http://www.smederevo.org.rs/cms/mestoZaUploadFajlove/PP%20tekst%20plana.pdf>
- *Просторни план Града Смедерева*. Сл. лист града Смедерева, бр. 03/11. Преузет 26.2.2018. са http://www.smederevo.org.rs/OPSTINA-SMEDEREVO-Urbanisticki-planovi_2022_lat.
- *Плана генералне регулације за подручје индустријске зоне Смедерева*. Сл. лист града Смедерева, бр. 03/2013. преузет 26.2.2018. са http://www.smederevo.org.rs/OPSTINA-SMEDEREVO-Urbanisticki-planovi_2022_lat.

Извори

- <http://www.smederevo.org.rs/>
- <http://www.visitsmederevo.com/>
- <http://www.roubaix-lapiscine.com/>
- <http://www.laconditionpublique.com/>

*Бијељина,
31 мај-2. јун 2018.*

ISBN 978-86-84275-40-2